

Obsah

ÚVODEM.....	7
VIKTOR OLIVA – OSOBNOST PŘELOMU STOLETÍ.....	11
VIKTOR OLIVA – DESIGNER.....	33
VIKTOR OLIVA – ILUSTRÁTOR.....	51
VIKTOR OLIVA – AFIŠISTA.....	67
VIKTOR OLIVA – BOHÉM.....	85
VIKTOR OLIVA – DEKORATÉR ARCHITEKTURY	99
VIKTOR OLIVA – MALÍŘ.....	109
ZÁVĚREM.....	123
SOUPIS DÍLA VIKTORA OLIVY.....	125
SEZNAM CITOVANÉ LITERATURY.....	134
SEZNAM REPRODUKOVANÝCH DĚL	139
PODĚKOVÁNÍ.....	143

Viktor Oliva

dekoratér všednosti

život a dílo umělce na přelomu 19. a 20. století

Marie Nechvátalová

u(p)m

MĚSTO NOVÉ STRAŠECÍ
UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUZEUM V PRAZE
2016

ÚVODEM

Na konci 19. století se Praha měnila v moderní velkoměsto, vyznačující se nesmírně barvitou společností a různorodou kulturní scénou. Zatímco osmdesátá léta se nesla v duchu vlasteneckých tendencí, v následujícím desetiletí se české umění otevřelo světu a zároveň se zbavilo provincialismu. Docházelo také k přehodnocování dosavadního přístupu ve výtvarném umění, jehož rozvíjející se mnohotvárnost je nejzřetelnější v tvorbě autorů generace devadesátých let, k níž zcela neodmyslitelně patřil i umělec, jemuž je věnována tato kniha.

Viktor Oliva byl malíř a designér, který v devadesátých letech pracoval pro slavnou trojici pražských nakladatelských domů reprezentovaných jmény Topič, Otto, Vilímek, redigoval obrazovou část časopisu Zlatá Praha, pilně maloval a kreslil, veselil se s pražskou bohémou, a především byl však otevřený novým uměleckým podnětům. Právě jeho nápaditost a schopnost nechat se inspirovat zahraničními uměleckými příklady byly na jeho práci tolik vyhledávány a všeobecně uznávány. Uvědomíme-li si veliké rozpětí jeho výtvarné tvorby od rozsáhlé ilustrační činnosti přes desítky knižních vazeb, kreslený humor, plakátovou tvorbu až k monumentální malbě, pochopíme, proč právě jeho osobnost naplňuje představu umělce konce století.

Devadesátá léta 19. století se považují za zásadní přelom ve vývoji českého výtvarného umění. V malbě se vůbec poprvé programově zhodnocuje působení světla a vzduchu, a to zcela mění její charakter. Většina umělců, jež touto dobou ovládala českou uměleckou scénu, vycházela ze zahraničních zkušeností (Viktor Oliva, Luděk Marold, Vojtěch Bartoněk, Alfons Mucha, Jan Dědina, Karel Vítězslav Mašek aj.). Zvláště pak studia v Paříži je naučila zachycovat okamžik, pracovat se smyslovými vjemy, zhodnocovat barevnou skvrnu a účinnost vzduchu a nechat je plně vyznít i ve zdánlivě všedních momentech. Vždyť jeden z hlavních přínosů generace devadesátých let byla její schopnost čerpat výtvarné motivy nejen z časů národní slávy a velikosti, ale především z všedního života soudobé, hlavně české společnosti. Proměňovat zdánlivě obyčejné v mžitkový zážitek, nasycený magickou energií, jež může kdykoli odeznít. Tato prchavost a pomíjivost se projevuje v umění těchto let s železnou pravidelností a je tak bezpochyby jakýmsi typickým znakem tolik obávaného konce století.

Světlo ale nebylo zhodnocováno pouze v malbě, nýbrž i v kresbě, jež měla v životě mladých umělců devadesátých let téměř existenční význam. Kresbou se živila a také

ČECHÁM.

Zas po Vás v šír i dál chci volnou tékat nohou,
po Vašich cestách bílých mezi topoly,
jež v modrém daleku se tratí pod oblohou,
přes lány žitných niv a vábná údolí,
po břehu jasných řek, přes lučin smaragd svěží,
po strmých skalínách a rumu šedých věží,
po slunném úbočí, kde voní douškou mez,
ve stínu olšiny, kde hučí mlýnu jez,
přes Vašich lesů bujné kapradí a mechy —
ó Čechy, moje Čechy!

VIKTOR OLIVA – ILUSTRÁTOR

„Vaše ilustrace líbí se mi znamenitě a každý, s kým o nich mluvím, chválí je velice. Na všech stranách vynášejí se jako kousky kabinetní.“¹⁶¹⁾

Mnohokrát citovaná věta, již užil Svatopluk Čech v jednom ze svých dopisů Viktoru Olivovi roku 1889, se vztahuje k ilustracím *Kratochvilné historie o ptáku Velikánu Velikánoviči*, a více než cokoliv jiného charakterizuje Olivovo ilustrátorské mistrovství. Právě v ilustrátorské tvorbě se naplno projevilo Olivovo mnichovské a pařížské poučení, vyznačující se krátkými náznakovými tahy, skicovitostí, uvolněnou formou a hlavně pravdivostí. Byl to závan nového přístupu k malbě i kresbě, závan čerstvého proudu ze Západu, který od 80. let ovládl umělecké snažení celé mladé generace a vtiskl malířství realistickou podobu. Opoziční snahy proti upjatému akademismu a umělému osvětlení vedly k přehodnocení malířského postupu, k oblibě plenéru a pravdivých námětů.¹⁶²⁾ Zachycovaly se veškeré jevy lidského života, líčila se práce i chudoba a výtvarná tvorba mívala silný sociální kontext. Nad temnou a zidealizovanou historickou malbou zvítězilo světlo a vzduch, lehké a mrštné zachycení skutečnosti, všední krása, která nelže.

„Mistrem mžikového záběru“¹⁶³⁾ byl nazýván především Luděk Marold, Oliva si s ním svými kreslířskými schopnostmi - svižnou, nahodilou a pohotovou kresbou - nijak nezádal. Naopak byl ceněn za svou přizpůsobivost a srozumitelnost pro široké vrstvy, což mu zajistilo jistý výdělek a stálou práci u předních nakladatelských domů. Ilustrátorství se stalo Olivovou nejrozsáhlejší činností, díky níž se dostal do povědomí širokého publika. Nejednalo se pouze o knižní ilustraci, ale také o ilustraci časopiseckou, jíž se celá Olivova generace proslavila. Zdatní kreslíři, mnohdy se zahraniční zkušeností, jakými byli Marold, Mucha, Mašek, Dědina a další, poskytovali své kresby ke zveřejnění v dobovém tisku. České ilustrované časopisy a humoristická periodika se staly od poloviny 80. let hlavním, byť zdaleka ne jediným médiem vizuální kultury velkoměsta.¹⁶⁴⁾ Ilustrace tu byly doprovodem k textům začínajících či plně etablovaných autorů, sloužily jako obrazový report k výstavám, popisovaly

161) LA PNP, fond Viktor Oliva (168) – dopis od Svatopluka Čecha z roku 1889.

162) MATĚJČEK 1947, 16.

163) MATĚJČEK 1947, 16.

164) PRAHL/ VONDRÁČEK / SEKERA 2014, 113.

